

Tarvitaanko Suomeen metropolipolitiikka?

Markku Löytönen

Reippaasti yleistäen voimme todeta, että Suomessa on kaksi toisiaan täydentävää tulontasausjärjestelmää. Näistä ensimmäinen – progressiiviseen verotukseen perustuva – on kaikille työkäisille tuttu sosiaalipoliittinen työkalu. Myös toinen mekanismi on pääsääntöisesti väestölle tuttu, mutta sitä ei aina mielletä tulontasausjärjestelmäksi. Tarkoitan niin sanottua kuntien valtionosuusjärjestelmää. Sen ydinajatus on sama kuin progressiivisen verotuksen, mutta toteutustapa on maantieteellinen; hyvin ansaitsevat kunnat luovuttavat osan tuloistaan valtiovalan kautta heikosti toimeentuleville kunnille.

Kumpikin tulontasausjärjestelmä on kehittyneet pitkän ajan kuluessa ja ne muodostavat varsin monimutkaisen kokonaisuuden. Mallista toiseen – kuten esimerkiksi progressiivisesta tasaveroon siirtyminen Viron esimerkkiä seuraten – ei ole mitenkään yksinkertainen asia, vaikka julkisuudessa esitetyt puheenvuorot niin toisinaan antavat ymmärtää.

Yhteisön jäsenistä huolehtiminen on ihmiskunnan koko historian mittainen perinne. Kaikki kulttuurit ovat luoneet jonkinlaisen normijärjestelmän, jossa vanhuksista, vähäosaisista, vaivaisista tai muutoin apua tarvitsevista on yhdessä pidetty huolta. Suomessakin sosiaalipoliittinen keskustelu muodostaa kauas menneisyyteen ulottuvan pohdintojen ja puheenvuorojen ja toimien ketjun vaivaistaloihin, kunnanlääkäreihin ja huutolaislapsineen. Sosiaalipolitiikan muotoiluun on myös suomalainen tiedeyhteisö osallistunut vuosikymmenten kuluessa yhtäältä tutkimalla yhteiskunnan sosiaalisia suhteita ja toisaalta kertomalla tutkimusten tuloksista päätöksentekijöille lukemattomissa asiantuntijapuheenvuoroissa. Nykyinen sosiaaliturvamme lepääkin hyvin monimutkaisen tuki-, pykälä- ja normiviidakon varassa.

Lisäksi on hyvä muistaa, että julkisen sektorin palvelut muodostavat monin tavoin toisiin

sa kietoutuneen kokonaisuuden, johon liittyvät esimerkiksi kansainvälisesti korkeatasoinen ja kaikilla portilla maksuton koulutusjärjestelmä sekä julkinen terveydenhuoltojärjestelmä. Kansakuntien taloudellisessa ja tieteellisessä kilvoittelussa olemme vakiinnuttaneet asemamme 15 parhaan joukossa, mitattiinpa asiaa millä tahansa mittarilla. Vähäisistä luonnonvaroista ja rajoittavasta ilmastosta huolimatta olemme onnistuneet luomaan sosiaalisesti varsin tasa-arvoisen yhteiskunnan. Hyvinvointimme on vakaata ja turvaverkkomme toimivat vähintään tyydyttävällä tasolla.

Myös toiseen tulontasausmekanismiin eli kuntien valtionosuusjärjestelmään liittyy vuosikymmeniä kestänyt keskustelu, jonka alkupiste on kaukana historiassa. Tarkoitan sitä aluepoliittista keskustelua, joka kansainvälisesti käynnistyi jo 1800-luvun puolella, mutta joka sanan varsinaisessa merkityksessä alkoi Suomessa vasta 1940-luvun lopulla.

Vuonna 1958 säädettyä Pohjois-Suomen veronhuojennuslakia voidaan pitää teollisen aluepolitiikan päänavauksena. Teollistumiseen perustuva kasvupolitiikka omaksuttiin selvemmin kuitenkin vasta, kun Eduskunta säätöi vuoden 1966 kehitysalue-lait. Tämä on ollut kokonaisuutena tarkastellen varsin onnistunutta politiikkaa, jonka avulla ja yhdessä muiden toimien ja ratkaisujen kanssa on turvattu maamme monipuolinen ja alueellisesti tasa-arvoinen kehittäminen.

Euroopan unionin jäsenyyden myötä ja varsinkin rahaliitto EMU:n ja yhteisvaluutan johdosta mahdollisuudet omin finanssipoliittisin keinoin ohjata Suomen alueellista kehittämistä ovat kaventuneet. Onkin syytä kysyä, riittääkö nykyinen aluepolitiikka turvaamaan Suomen menestyksen yhä ankarammaksi käyvässä kilvoittelussa hyvinvoinnista ja vauraudesta? Mielestäni nykyinen aluepoliittinen keskustelu ja siihen perus-

tuvat toimenpiteet eivät yksin riitä. Meidän olisi synnyttävä sen rinnalle toinen aluepoliittinen diskurssi – sellainen, joka kohdistuu Helsingin metropolialueeseen. Tavoite on etsiä ne keinot, joilla turvataan Suomen ainoan metropolialueen kilpailukyky sen kamppaillessa globalisoituvassa maailmantaloudessa ei vain Itämeren piirin ja Euroopan, vaan maailman kaikkien metropolialueiden kanssa taloudellisesta, kulttuurisesta ja koulutuksellisesta menestyksestä.

Monessa muussa Euroopan maassa tällaisia ohjelmia on jo käynnistetty tai niitä parhailaan valmistellaan. Esimerkkejä tällaisista pohdinnoista on myös Helsingin seudulta; näitä ovat muun muassa seudulle hahmoteltu innovaatiostrategia, ajatukset hyvinvointistrategian päivittämisestä ja seudullisen yhteistyön entistä järjestelmällisempi kehittäminen.

Ajatukseni ei siis ole nykyistä aluepolitiikkaa ja sen tärkeyttä vastaan, vaan sen rinnalle tarvittavan toisen politiikan puolesta. Ja perustelukin on verrattain yksinkertainen. Helsingin metropolialueen kehitys on viimeistään 1980-luvulta

lähtien hiljalleen erkaantunut maamme muiden kaupunkiseutujen kehityksestä omalle tielleen. Meillä on tällaisesta kehityksestä paljon tutkustietoa sekä Helsingin seudulta että muualta Euroopasta. Näistä tutkimustuloksista kumpuavat johtopäätökset viittaavat kaikki erityisen metropolipolitiikan tarpeellisuuteen.

Toimet, jotka kasvattavat Suomen muiden kasvavien kaupunkiseutujen taloudellista ja henkistä toimeliaisuutta ja luovat hyvinvointia, ovat kokolailla erilaisia niille pohdinnoille ja toimille, joita tarvitaan yhä kansainvälisemmäksi rakentuvalle Helsingin metropoliseudulla. Jos Helsingin seutu häviää kilpailussa maailman muille metropoliseuduille, silloin kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta muualle Suomeen jaettavaa resurssia syntyy entistä niukemmin, eikä tämä ole kenenkään edun mukaista.

Kirjoittaja on maantieteen professori Helsingin yliopistossa ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan hallituksen jäsen.